

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทที่ 3

วรรณกรรมวิจารณ์แนวหลัง โครงสร้างนิยม

อาจารย์ชอบคุณ สมบูรณ์วงศ์

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

สิริวรปัญญา

พาวเวอร์พอยท์ประกอบการบรรยาย
รายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เชิงปฏิบัติ
รหัสวิชา **1543117**

3.1 ความเป็นมาและความหมายของทฤษฎีหลัง โครงสร้างนิยม

- ทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมเป็นการต่อต้านระเบียบวิธีโครงสร้างนิยม
- หลายทฤษฎีในช่วงหลังโครงสร้างนิยมยังได้รับการศึกษาและพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน
- ปฏิเสธแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นโครงสร้างของกลุ่มตรงข้ามกัน ซึ่งเป็นการปิดกั้นไม่ให้เกิดความหมายใหม่ ๆ ทางภาษาและวัฒนธรรม
- ตัวอย่าง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการรื้อสร้าง
(Deconstruction)

ทฤษฎีการศึกษาวงศาวิทยา
หรือวาทกรรม
(Genealogy)

ทฤษฎีสตรีนิยม
(feminism)

3.2 แนวคิดโครงสร้างนิยมและหลังโครงสร้างนิยม

- ความแตกต่างระหว่างแนวคิดสองลักษณะนี้
- 1. ไม่เชื่อเรื่องการใช่วิธีสากลเพียงวิธีเดียวในการอ่านหรือศึกษาวรรณกรรม แต่เชื่อในความหลากหลายขึ้นอยู่กับเรื่องที่ศึกษา
- 2. แนวคิดนี้เป็นปากเสียงให้ ‘ความเป็นอื่น’ (the other) ที่ถูกมองข้าม ปิดกั้น พุดหรือนำเสนอไม่ได้ของสังคม
- 3. เป็นแนวคิดที่ฉายภาพของความไม่มีเหตุผลซึ่งประกอบอยู่ในความมีเหตุผล
- 4. ให้ความสำคัญกับทฤษฎีในฐานะ ‘กล่องเครื่องมือ’ ที่ใช้ให้เหมาะสมกับวรรณกรรมแต่ละประเภท

3.2 แนวคิดโครงสร้างนิยมและหลังโครงสร้างนิยม

“หลังโครงสร้างเป็นชุดความคิดทฤษฎีที่มาจากหลาย ๆ สำนักคิด โดยมีแกนการศึกษา
ร่วมกัน เช่น ความเคลื่อนไหว กำกวม และความซับซ้อนในปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับ
ความหมาย ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการเมือง วรรณกรรมวิจารณ์ ปรัชญา จิตวิเคราะห์ เป็นต้น”

3.3 นักทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมกับแนวคิดที่สำคัญ

แนวคิดเรื่องมรดกกรรมของ
ผู้แต่งของโรลิ่ง บาร์ตส์

แนวคิดเรื่องวาทกรรมของ
มิเชล ฟูโกต์

ทฤษฎีวาทกรรม
ของฌาคส์ แดร์ริดา

สิริวรปัญญา

3.3.1 แนวคิดเรื่องมรณกรรมของผู้แต่งของโรลิ่ง บาร์ตส์

- เป็นการวิจารณ์วรรณกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้อ่านมากกว่าผู้เขียน
- ตัวบทวรรณกรรมมีความอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อผู้ประพันธ์
- การอ่านและวิจารณ์วรรณกรรมจึงให้ความสำคัญกับการตีความของผู้อ่านมากกว่า
- มรณกรรมของผู้แต่งของบาร์ตส์มี 3 ประการ ได้แก่

เมื่อมีผู้อ่านวรรณกรรม ก็ถือว่า
เกิดมรณกรรมของผู้แต่ง

ตัวบทวรรณกรรม
เปรียบเสมือนทิวทัศน์ที่ดูซ้ำหรือ
อ้างอิงข้อมูลจากวัฒนธรรม

สิ่งที่ปรากฏในตัวบท
วรรณกรรมไม่ใช่คำพูดของผู้
แต่ง

3.3.1 แนวคิดเรื่องวรรณกรรมของผู้แต่ง ของโรลิ่ง บาร์ตส์

- เป็นการวิจารณ์วรรณกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้อ่านมากกว่าผู้เขียน
- ตัวบทวรรณกรรมมีความอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อผู้ประพันธ์
- การอ่านและวิจารณ์วรรณกรรมให้ความสำคัญกับการตีความของผู้อ่านมากกว่า
- วรรณกรรมของผู้แต่งของบาร์ตส์มี 3 ประการ ได้แก่

เมื่อมีผู้อ่านวรรณกรรม ก็ถือว่า
เกิดวรรณกรรมของผู้แต่ง

ตัวบทวรรณกรรมเปรียบเสมือน
ทฤษฎีที่ดูซับซ้อนหรืออ้างอิงข้อมูลจาก
วัฒนธรรม

สิ่งที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรม
ไม่ใช่คำพูดของผู้แต่ง

ตัวอย่าง: <https://thematter.co/social/death-of-the-romance-author/155089>

3.3.2 แนวคิดเรื่องวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์

- วาทกรรม คือ ระบบและกระบวนการสร้างหรือผลิตอัตลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง
- วาทกรรมยังปิดกั้นอัตลักษณ์และความหมายของบางอย่าง และทำให้สิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมเลือนหายไป
- อำนาจเป็นบ่อเกิดของระเบียบวินัยทางสังคม การปกครอง ที่แฝงซึมอยู่ในสังคมโดยที่ผู้คนเคยชินและไม่ตั้งคำถาม

ตัวอย่าง: <https://www.thepeople.co/social/look-up/517>

3.3.2 แนวคิดเรื่องวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์

- องค์ประกอบของวาทกรรมที่ฟูโกต์ยกตัวอย่าง

ความบ้า ความวิกลจริต หรือ
การจัดการความวิกลจริต

การประกอบสร้างความจริงใน
ช่วงเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์

เพศวิถีที่ไม่ใช่ชายหญิง
(LGBTQ+)

การลงโทษผู้ที่เบี่ยงเบน
ทางเพศทั้งทางจารีตและ
กฎหมาย

การสร้างบุคลิกภาพของ
วาทกรรม เช่น คนบ้า
คนเบี่ยงเบนทางเพศ

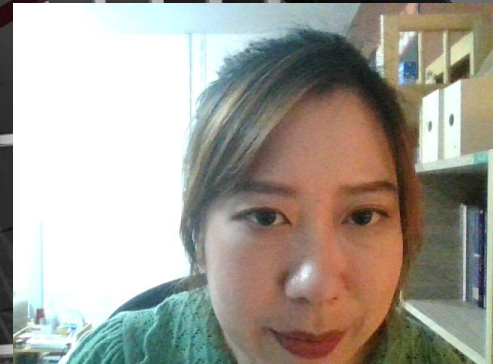

ปฏิบัติการโดยใช้อำนาจ
เพื่อให้ความรู้ดำรงอยู่
ต่อไป เช่น การสร้าง
โรงพยาบาลบ้า

3.3.3 แนวคิดเรื่องการก่อสร้างของฌากส์ แครร์รีดา

- การก่อสร้าง มุ่งพินิจความซับซ้อนของการตีความวรรณกรรม ต้องศึกษาถึงความหมายของสิ่งที่ถูกมองข้ามหรือละไว้
- การก่อสร้างไม่ใช่การทำลาย แต่เป็นการรื้อถอนแนวคิด ความรู้ ความจริง และเหตุผลแบบดั้งเดิม เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ในการอ่านวรรณกรรม
- การก่อสร้างเป็นการอ่านเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และอ่านตีความวรรณกรรมแบบใหม่โดยหาโครงสร้างที่แฝงอยู่ในตัวบทวรรณกรรม

3.3.3 แนวคิดเรื่องการรื้อสร้างของฌากส์ แดร์ริดา

- การรื้อสร้าง เน้นการทำความเข้าใจโครงสร้างในวรรณกรรม บ้างก็เรียกว่าการอ่านใหม่ (re-reading)
- มุ่งพินิจความซับซ้อนของการตีความ ต้องศึกษาความหมายของสิ่งที่ถูกมองข้ามไปหรือละไว้
- ภาษาของมนุษย์ประกอบไปด้วยคำที่มีความหมายตรงข้ามกันอยู่เสมอ
- การตีความคู่ตรงข้ามแต่ละคู่ตามความคิดแบบโครงสร้างนิยมนั้น
- เรามักจะตีความคำหนึ่งให้ “เหนือ” กว่าอีกคำหนึ่งเสมอ

3.3.3 แนวคิดเรื่องการรื้อสร้างของฌากส์ แดร์ริดา

- ตัวอย่างคู่ตรงข้าม

ตัวละครชาย กับ ตัวละครหญิง
ในวรรณคดีไทย

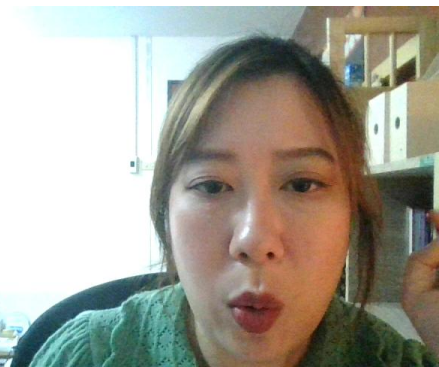
ตัวละครสายลับ กับ ผู้ร้าย ใน
หนังสือสายลับ (เจมส์ บอนด์)

การตีความคู่ตรงข้าม มักตีความ
ให้ฝ่ายหนึ่งเหนือกว่าอีกฝ่าย
หนึ่งเสมอ

ศัพท์คำนี้ไม่ใช่“การทำลาย”
แต่มีความหมายในเชิงของ
การรื้อถอนแนวคิดเดิม ๆ

- แนวคิดหลังโครงสร้างคือการปฏิเสธกฎเกณฑ์ของโครงสร้างนิยม โดยเชื่อว่าภาษาผลิตสร้าง ความหมาย ไม่ใช่ปัจเจก และไม่ได้มีความหมายจำกัดเฉพาะโครงสร้างที่แน่นอนตายตัวเท่านั้น
- ทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมที่สำคัญได้แก่ โรลิ่ง บาร์ตส์ ผู้เขียนทฤษฎีวรรณกรรมของผู้แต่ง คือการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านตีความวรรณกรรมด้วยตนเอง ส่วน มิเชล ฟูโกต์ ผู้เขียนแนวคิดเรื่องวาทกรรม ซึ่งหมายถึงกลไกการประกอบสร้างความรู้หรือปฏิบัติการทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สร้างความรู้ กฎเกณฑ์ในสังคม
- ทฤษฎีข้อสร้าง ของฌากส์ แดร์ริดา เป็นทฤษฎีที่มุ่งพินิจความซับซ้อนของการตีความหมาย และการสิ่งที่ถูกประกอบสร้างเป็นคู่ตรงข้ามตามความเชื่อของแนวคิดโครงสร้างนิยมควรถูกรื้อถอนออกไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

